

Dospělý sokol na mariánskolázeňském komíně.

Sokol stěhovavý poprvé zahrnidl v Mariánských Lázních

Václav Beran, Muzeum města Ústí nad Labem a ALKA Wildlife o.p.s.

Sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*) patří v České republice mezi kriticky ohrožené druhy a jeho početnost nepřesahuje 100 párů. Je to druh hnízdící na skalách, ale vzhledem k rostoucímu lidskému tlaku na přirozené biotopy se rychle přizpůsobuje. V posledních deseti letech se do Čech šíří ze sousedního Německa nový fenomén – hnízdění sokolů na lidských stavbách (populace na stavbách v Německu dosahuje již několika set párů a stále narůstá). Díky postupné instalaci budek na vhodné stavby narůstá postupně populace sokolů i na stavbách v České republice. V roce 2019 již tak u nás hnízdilo více než 20 párů. Většina z obsazených budek je v Ústeckém kraji, některé ve Středočeském kraji a v Praze a také v Plzeňském kraji. V Karlovarském kraji zatím na lidských stavbách pravidelně hnízdily pouze tři páry (elektrárna Tisová, chemička v Sokolově, teplárna v Ostrově),

nepravidelně čtvrtý na elektrárně ve Vřesové. Pár na teplárně v Mariánských Lázních je tak pátým párem v kraji.

Budka v Mariánských Lázních byla instalována 2. února roku 2016 přímo na žádost firmy Veolia, která objekt vlastní. Budku instalovala firma Leo Mundil, výškové práce, na nejvyšší ochoz 102 m vysokého komína teplárny, tedy do výšky 95 m. Budku nejdříve využívaly poštolky obecné, při rekonstrukci v roce 2018 byla odstraněna a na podzim byla nahrazena novou. I přesto, že šlo o stejný typ, tedy budku z 2 mm hliníkového plechu 60 × 60 × 60 cm s nerezovým dnem, neznačenému sokolímu páru „novostavba“ pravděpodobně více vyhovovala a hned v průběhu února ji obsadil a v červnu úspěšně vyvedl minimálně dvě mláďata. Detailní informace o hnízdění ovšem nezískali profesionální ornitologové, kterým hnízdění trestuhodně uniklo, ale Petr Šembera, který hnízdění

- ▶ Sokolí mláďata na budce.
- ▼ Vzlétající mládě. Opeření sokolích mláďat má oproti dospělým jedincům více hnědých odstínů.
- ▼ Dospělý sokol škrabající peří z uloveného holuba. Všechny fotografie Petr Šembera.

výborně zdokumentoval a detaily ze života lázeňského páru zveřejnil i na Youtube.

Bezpečným hnízdištím jsou sokoli věrni, a tak věřím, že od roku 2019 bude již hnízdění sokolů v Mariánských Lázních pravidlem. Pokud byste chtěli tohoto nádherného dravce pozorovat, je právě teplárna v Mariánských Lázních ideálním místem. Na rozdíl od přírodních hnízdišť zde svojí přítomností nebudete sokoly rušit, dostanete se k nim pohodlně na dohled a jistě si odnesete unikátní zážitky. Sokoli hnízdí od února do konce června, stejně jako s jinými druhy je třeba ale trochu štěstí a trpělivosti. ■

Katastrofální úbytek sokolů nastal po roce 1950, a to v celém areálu druhu. Za hlavní příčinu je považována snížená schopnost rozmnožování způsobená nadměrným používáním pesticidů v zemědělství, které se potravním řetězcem dostávaly do kořisti sokola a přecházely pak do vajec. V letech prvního mapování hnízdního rozšíření ptáků (1973–1977) tak už nebylo v České republice prokázáno ani jedno hnízdění sokolů. Díky zákazu používání pesticidů (především insekticidu DDT), aktivní snaze ochranářů a odborníků o rozšíření hnízdních možností i díky přísné ochraně tradičních skalních hnízdišť se stavy sokolů opět zvyšují. Zatímco v roce 1993 hnízdilo v České republice nejvýše 10 párů sokolů, o 10 let později to již bylo 20–25 párů a v současnosti to již pravděpodobně bude kolem 100 párů.

Potravou sokolů jsou především ptáci, nejčastěji holubi a špačci. Od menší poštolky obecné lze sokoly nejsnáze poznat podle tmavých skvrn pod očima (tzv. vous).

